21.10.2026

Esivalintakokeen arvosteluperusteet syksy 2026

Esivalintakokeen arvostelu

Kokeessa on ollut neljä kysymystä. Enintään kolme vastausta on arvosteltu. Kokeessa ja kysymyksiin vastaamisessa on pitänyt noudattaa annettuja ohjeita. Ohjeiden rikkomisesta on voinut aiheutua ohjeissa määriteltyjä seuraamuksia.

Koekysymyksiin annetut vastaukset on arvosteltu pistein. Arvostelussa on sovellettu kysymyskohtaisia arvosteluperusteita ja kaikkia vastauksia koskevia yleisiä arvosteluperusteita. Kuhunkin kysymykseen annetusta vastauksesta on voinut saada 0, 1, 2, 3, 4 tai 5 pistettä. Kokeen enimmäispistemäärä on ollut 15 ja hyväksymispisteraja 9.

Koesuoritukset on arvosteltu asteikolla hyväksytty/hylätty. Kokelaan koesuoritus on hyväksytty, jos hän on saanut kokeesta vähintään hyväksymispisterajan mukaisen pistemäärän eikä hän ole rikkonut ohjeita koesuorituksen hylkäämiseen johtavalla tavalla.

Yleiset arvosteluperusteet

Vastaukset on arvosteltu toisistaan erillisinä. Kukin vastaus on arvosteltu kokonaisuutena. Arvostelussa on kiinnitetty huomiota oikeusnormien osaamisen lisäksi oikeudellisen argumentaation laatuun. Vastaukset on täytynyt perustella. Pelkän lopputuleman esittäminen ei ole ollut riittävä vastaus, eikä kaikkiin kysymyksiin ole ollut vain yhtä oikeaa vastausta.

Hyvän vastauksen piirteitä ovat:

- koekysymysten keskeisten oikeusongelmien tunnistaminen
- perusteltujen, selkeiden ja johdonmukaisten tulkintakannanottojen esittäminen soveltamalla olennaisia oikeusnormeja koekysymyksessä annettuun tosiseikastoon
- tuomarin tehtävässä toimimista varten kokonaisuutena arvioiden riittävä kyky analysoida ja ratkaista oikeudellisia kysymyksiä.

Kysymys 1

Vastauksen arvostelussa on kiinnitetty huomioita yleisten arvosteluperusteiden lisäksi seuraaviin seikkoihin:

- Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan tuomari on esteellinen käsittelemään samaa asiaa tai sen osaa uudelleen samassa tuomioistuimessa, jos on perusteltua aihetta epäillä hänellä olevan asiaan ennakkoasenne hänen asiassa aikaisemmin tekemänsä ratkaisun tai muun erityisen syyn vuoksi.
- Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä on katsottu, ettei tuomarilla saa olla ennakkokäsitystä tai etukäteiskantaa asiasta eikä halua edistää toisen asianosaisen etua.
- Perusteltu epäily ennakkoasenteesta voi syntyä, jos tuomari on osallistunut samassa tuomioistuimessa aikaisemmin asian tai sen osan ratkaisuun taikka muusta erityisestä syystä. Erityinen syy voi olla esimerkiksi se, että tuomari on saanut oikeudenkäyntimenettelyn ulkopuolella asiaa koskevia tietoja ja että hän on ennen asian vireilletuloa ottanut asian ratkaisuun kantaa.
- Eräissä tapauksissa tuomarin oikeudenkäyntiin liittyvät toimet saattavat ilmentää tuomarin ennakkoasennetta ja sen vuoksi vaarantaa luottamuksen tuomarin puolueettomuuteen.
- Aktiivinen tai tiukkakaan prosessinjohto ei kuitenkaan sellaisenaan aiheuta esteellisyyttä, vaan oikeudenkäymiskaaren säännökset pikemminkin edellyttävät tuomarilta aktiivista prosessinjohtoa asianmukaisen oikeudenkäynnin aikaansaamiseksi. Tästä seuraa, että tuomarin epäasiallista menettelyä koskevan väitteen tulee olla objektiivisesti arvioiden perusteltavissa. Tuomaria voidaan pitää esteellisenä, jos menettely on objektiivisesti arvostellen ollut asiatonta ja se osoittaa asennoitumista, joka ulkopuolisenkin näkökulmasta tarkastellen vaarantaa tuomarin puolueettomuuden.
- Tuomarin ennakkoasennetta ratkaisun lopputulokseen voi osoittaa esimerkiksi se, että hän ei kohtele ja informoi asianosaisia tasapuolisesti. Tasapuolisuuden voidaan katsoa vaarantuvan, jos tuomari ilman asiallisia perusteita toimii selvästi pelkästään toisen asianosaisen eduksi. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun tuomari on neuvonut etukäteen toista asianosaista sellaisissa asiakysymyksissä, jotka vaikuttavat asian käsittelyyn.
- Oikeudenkäymiskaaren nojalla tuomarin on saatettava valmistelu loppuun viivytyksettä. Siltä osin, kun esteellisyysperusteena on viitattu vastaajalle riita-asioissa osoitetun lausumapyynnön määräajan asettamiseen, kysymys on ollut tavanomaisesta tuomarin prosessinjohdosta. Vastausaika on ollut lyhyt, mutta vastaaminen on ollut mahdollista. Niinpä tuomari A:n menettelyssä ei ole ollut tältä osin mitään sellaista, jonka perusteella

hänellä objektiivisesti arvioituna voitaisiin katsoa olevan ennakkoasenne asioihin tai asianosaisiin.

- Myös istuntoajankohtien sopivuuden tiedustelu asianosaisilta ja pääkäsittelyn ajankohdan määrääminen on tuomarin velvollisuuteen kuuluvaa tavanomaisena prosessinjohtoa. Tavanomaista prosessinjohtoa on myös sen tiedusteleminen, mikä on oikeudenkäynnin asianosaisen prosessiosoite ja onko prosessiosoitteessa tapahtunut muutoksia. Niinpä tämänkaltainen menettely ei osoita, että asian valmistelusta vastannut tuomari A olisi esteellinen osallistumaan asian pääkäsittelyyn.
- Arvioinnissa on otettava huomioon myös oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n 3 momentissa säädetty yleislauseke. Sen nojalla tuomari on esteellinen silloin, jos jokin muu tässä luvussa tarkoitettuun seikkaan rinnastettava seikka antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa. Jotta epäily voisi olla perusteltu, esteellisyyden täytyy perustua seikkaan, joka voidaan rinnastaa muihin säännöksiin sisältyviin esteellisyysperusteisiin.
- Yleislausekkeen nojalla tuomaria voidaan pitää esteellisenä, jos ulkopuolinen henkilö ei voi vakuuttua hänen puolueettomuudestaan toimia tuomarina asiassa. Sen sijaan asianosaisen oma käsitys tuomarin esteellisyydestä ei ole ratkaiseva. Tuomari voi olla objektiivisesti arvioiden puolueeton, vaikka asianosainen pitää häntä esteellisenä.
- Olennaista on, minkälainen suhde tuomarilla on käsiteltävään asiaan, asianosaisiin tai asiassa muutoin esiintyviin henkilöihin. Tuomari on esteellinen vain, jos jokin selvästi yksilöitävissä oleva olosuhde voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa käsitellä tiettyä asiaa.
- Tarkasteltavassa tapauksessa esteellisyysväitteen tueksi on vedottu seikkoihin, jotka liittyvät ainoastaan tuomarin toimintaan prosessinjohtamisessa. Prosessinjohtamista ei voida objektiivisesti arvioiden pitää sellaisena seikkana, jonka perusteella tuomari A:lla olisi käsiteltävään asiaan, asianosaisiin tai asiassa muutoin esiintyviin henkilöihin sellainen suhde, joka vaarantaisi hänen puolueettomuutensa. Näin ollen tuomari A:ta ei ole pidettävä esteellisenä myöskään yleislausekkeen nojalla.
- Johtopäätös on, ettei tuomari A:ta ole pidettävä esteellisenä osallistumaan riita-asian pääkäsittelyyn.

Kysymys 2

Vastauksen arvostelussa on kiinnitetty huomioita yleisten arvosteluperusteiden lisäksi seuraaviin seikkoihin:

- Perustuslain 21 §:ssä turvataan jokaiselle oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan vastoin potilaan tahtoa tehdyllä hoitotoimenpiteellä puututaan hänen yksityiselämänsä suojaan ja erityisesti fyysiseen koskemattomuuteen. Tällaisissa tilanteissa ihmisoikeustuomioistuin on pitänyt ongelmallisena, jos lääkärin tekemään päätöksen ei voi hakea muutosta.
- Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö tukee sitä, että potilaalla tulee olla oikeus saada tuomioistuimen päätös tahdonvastaisen lääkinnän lainmukaisuudesta tai oikeasuhtaisuudesta sekä tarvittaessa myös määräys lääkinnän lopettamisesta.
- Ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä ei voida toisaalta johtaa sitä, että tahdonvastaisen lääkitsemisen lainmukaisuus tulisi voida saattaa nimenomaan tuomioistuimen käsiteltäväksi, vaan muunkin riippumattoman lainkäyttöelimen suorittamaa oikeudellista tarkastelua voidaan pitää riittävän tehokkaana oikeussuojakeinona.
- Pelkkä kantelumahdollisuus ei kuitenkaan riitä, jos se viranomainen, jolle kantelu on osoitettu, ei voi muuttaa tai kumota tehtyä lääkinnällistä päätöstä.
- Perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksutun linjauksen mukaan kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin perustuvat ihmisoikeusvelvoitteet ja perustuslain perusoikeussäännökset ovat pitkälti tulkinnallisesti harmonisoitavissa.
- Vakiintuneen käsityksen mukaan ihmisoikeusvelvoitteet asettavat nykyään perustuslailla turvattujen oikeuksien vähimmäistason, jonka pohjalta kansallisia perusoikeuksia on tulkittava ja sovitettava yhteen keskenään. Tästä seuraa, että perustuslain 21 §:ssä säädettyjä oikeusturvaa koskevia vaatimuksia on perusteltua tulkita yhdenmukaisesti sen kanssa, miten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on tulkinnut oikeusturvatakeita niissä tilanteissa, joissa on kyse potilaan tahdonvastaisesta lääkityksestä.
- Tulkittaessa perustuslain 21 §:ää yhdessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kanssa johtopäätös on, että tahdonvastaisen lääkinnän kohteena olevalla henkilöllä on oikeus saattaa lääkinnän lainmukaisuus ja oikeasuhtaisuus sekä lääkinnän lopettaminen tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen

arvioitavaksi. Tätä tulkintaa tukee myös huhtikuussa 2024 mielenterveyslakiin tehty muutos.

- Koska A:lla ei ole ollut vuonna 2023 mahdollisuutta saattaa lääkinnän lainmukaisuutta ja oikeussuhtaisuutta sekä lääkinnän lopettamistarvetta tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen arvioitavaksi, valtion voidaan katsoa loukanneen hänen perus- ja ihmisoikeuksiaan.
- Korkein oikeus on todennut, että julkisyhteisön menettelystä johtuneesta perus- ja ihmisoikeuden loukkauksesta voidaan määrätä suoritettavaksi vahingonkorvausta, vaikka korvausvelvollisuutta ei koske mikään nimenomainen vahingonkorvaussäännös. Kannanottoa on perusteltu perustuslain 22 §:stä ilmenevällä julkisen vallan velvollisuudella turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.
- Tarkasteltavassa tapauksessa loukkaus on kohdistunut A:n oikeuteen saada tehokasta oikeusturvaa tahdonvastaista lääkitsemistään koskevassa asiassa. Tämänkaltaista perus- ja ihmisoikeusloukkausta voidaan pitää niin vakavana, että se oikeuttaa A:n saamaan valtiolta vahingonkorvausta.

Kysymys 3

Vastauksen arvostelussa on kiinnitetty huomioita yleisten arvosteluperusteiden lisäksi seuraaviin seikkoihin:

- Asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon sukupuolten välinen tasa-arvo ja uskonnonvapaus, sekä kirkon oikeus päättää sen omiksi katsottavista asioista.
- Uskonnonvapaus on vapautta harjoittaa uskontoa. Siihen kuuluu seurakunnan oikeus valita vapaasti pappinsa.
- Kirkon on kuitenkin kaikessa toiminnassaan noudatettava perustuslakia, mikä sisältää muun ohella sen, että kirkon on kunnioitettava sukupuolten välistä tasa-arvoa.
- Tasa-arvolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tasa-arvolain säännöksiä ei sovelleta uskonnollisten yhdyskuntien uskonnonharjoitukseen liittyvään toimintaan.
- Korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on katsottu, että tasa-arvolain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan rajoitusta on tulkittava tavalla, joka parhaiten edistää sukupuolten tasa-arvoa erityisesti työelämässä. Tämä puoltaa sitä, että lainkohdan ilmaisua "uskonnonharjoitukseen liittyvään toimintaan" on tulkittava ahtaasti eikä laajentavasti. Näin ollen kappalaisen valintaa ei ole perusteltua katsoa kuuluvaksi uskonnonharjoitukseen liittyvään toimintaan. Tästä seuraa, että kappalaisen valintaan on sovellettava tasa-arvolain säännöksiä.

- Seurakunta on kappalaista valitessaan työnantajan asemassa. Tasa-arvolain nojalla työnantajan menettelyä on pidettävä kiellettynä syrjintänä, jos työnantaja työhön ottaessaan taikka tehtävään tai koulutukseen valitessaan syrjäyttää henkilön, joka on ansioituneempi kuin valituksi tullut toista sukupuolta oleva henkilö, jollei työnantaja voi osoittaa, että hänen menettelyynsä on työn tai tehtävän laadusta johtuva painava ja hyväksyttävä syy taikka että hänen menettelynsä on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.
- A on ollut kappalaisen tehtävään lainkohdan tarkoittamalla tavalla selvästi ansioituneempi kuin valituksi tullut B. Tästä on syntynyt syrjintäolettama. Seurakunnan on osoitettava, että sen menettelyyn on työn tai tehtävän laadusta johtuva painava ja hyväksyttävä syy taikka että sen menettely on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.
- Työn tai tehtävän laadusta johtuvilla syillä tarkoitetaan seikkoja, jotka oikeuttavat sukupuolen perusteella tapahtuvan valinnan työhön tai tehtävään. Sukupuoli voisi olla valintaperusteena erityisesti silloin, kun itse työ tai tehtävä määräytyy sukupuolen mukaan. Tällaisia seikkoja ei liity kappalaisen tehtävään. Kysymys on siten siitä, onko seurakunta osoittanut, että sen menettely on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta.
- Seurakunta on vedonnut siihen, että B:n valintaan oli päädytty huolellisen ja asiallisen menettelyn perusteella. Kirkkovaltuuston enemmistön mukaan B oli osoittautunut sopivimmaksi tehtävään, koska hän pystyi palvelemaan paremmin myös niitä seurakunnan jäseniä, jotka suhtautuvat kriittisesti naispappeuteen.
- Kappalaisen valinnan luonteesta johtuu, että seurakunnan valinnanvapaus on korostunut. Toisaalta tuomiokapitulin hakijoista antamasta lausunnosta ilmenee, että A on ollut tehtävään huomattavasti B:tä ansioituneempi.
- Mikään asiassa esille tullut seikka ei osoita A:ta sopimattomaksi tehtävään. Myöskään B:n parempaa sopivuutta kappalaisen virkaan ei voida perustella sillä, että osa seurakunnan jäsenistä suhtautuu kriittisesti naispappeuteen.
- Koska seurakunta ei ole osoittanut, että sen menettelyyn on työn tai tehtävän laadusta johtuva painava tai hyväksyttävä syy taikka että sen menettely on johtunut muusta, hyväksyttävästä seikasta kuin sukupuolesta, B:n nimitys kappalaisen virkaan on kumottava tasa-arvolain vastaisena.

Kysymys 4

Vastauksen arvostelussa on kiinnitetty huomioita yleisten arvosteluperusteiden lisäksi seuraaviin seikkoihin:

- Oikeudenkäymiskaaren sääntelyn lähtökohtana on asianomistajan itsenäinen päätösvalta siitä, haluaako hän tulla todistajana kuulluksi läheistään koskevassa asiassa. Oikeus kieltäytyä todistamasta läheistään vastaan liittyy muun muassa perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityis- ja perhe-elämän suojaan. Läheisen tulee kuitenkin voida itsenäisesti punnita yhtäältä todistamista tai vaikenemista sekä toisaalta näiden vaikutusta läheissuhteeseensa.
- Oikeus itsenäiseen päätöksentekoon ei välttämättä toteudu, jos läheiseen kohdistetaan painostusta. Siksi vaitiolo-oikeus voidaan tietyin edellytyksin murtaa (OK 17:18.2).
- Vaitiolo-oikeuden murtamista koskevan säännöksen taustalla on lainsäätäjän tiukentunut kanta parisuhde- ja perheväkivaltaan, joka yleensä kohdistuu naisiin tai muita heikommassa asemassa oleviin henkilöihin.
- Säännöksen tulkinnassa on huomioitava myös sen taustalla oleva Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.
- Vaitiolo-oikeuden murtamista koskevan säännöksen sanamuodon mukaan todistajana kuultavan asianomistajan vaitiolo-oikeuden syrjäyttämiseen tuomioistuimen päätöksellä riittää, että on syytä epäillä, ettei läheinen ole itsenäisesti päättänyt vaitiolo-oikeuden käyttämisestä.
- Lain perustuissa on täsmennetty, että syytä epäillä -kynnys on varsin alhainen. Myös säännöksen keskeisidea parisuhdeväkivallan uhrin suojelemisesta puoltaa sitä, ettei kynnystä ole syytä asettaa korkealle.
- Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön nojalla kysymys on viime kädessä kokonaisharkinnasta sen osalta, onko esille tulleiden seikkojen nojalla syytä epäillä, ettei asianomistaja itse ole päättänyt vaitiolo-oikeuden käyttämisestä. Korkeimman oikeuden mukaan ratkaisevaa merkitystä ei voida antaa pelkästään sille seikalle, että asianomistaja on itse todennut käyttävänsä kieltäytymisoikeuttaan vapaaehtoisesti.
- Ensisijaisesti syyttäjän on esitettävä näyttöä mahdollisesta tahtoon vaikuttamisesta.
- Koska näytön saaminen esimerkiksi painostamisesta tai manipuloinnista voi olla vaikeaa, myös tuomioistuimen on kyselyoikeuttaan käyttäen pyrittävä selvittämään, miksi asianomistaja, jolla ei ole oikeudenkäynnissä vaatimuksia, vetoaa kieltäytymisoikeuteensa, vaikkei hän ole vedonnut siihen esitutkinnan aikana.

- Henkilökohtaisella kuulemisella on keskeinen merkitys kieltäytymisoikeuden murtamisen edellytyksiä harkittaessa.
- B on käräjäoikeudessa ilmoittanut, että hän haluaa kieltäytyä todistamasta sen vuoksi, että hän oli esitutkinnan jälkeen ymmärtänyt ahdistuneisuushäiriönsä perustuvan hänen omaan herkkyyteensä, eikä siihen, että A olisi menetellyt väärin häntä kohtaan. B:n mukaan A ei ollut myöskään pyrkinyt esitutkinnan jälkeen vaikuttamaan siihen, että hän pidättäytyisi todistamasta A:ta vastaan mahdollisessa oikeudenkäynnissä.
- Syyttäjä on käräjäoikeudessa korostanut, että B:n kieltäytymisoikeus tulee murtaa ottaen huomioon sen, että A:ta syytetään henkisestä pahoinpitelystä, jolla on tyypillistä uhrin tahdon murtaminen.
- Asiassa tulee edellä sanotusti arvioida sitä, onko syytä epäillä, ettei B ole itsenäisesti tehnyt päätöstä kieltäytyä todistamasta avopuolisoaan vastaan.
- B:n itsenäistä kieltäytymisoikeutta vastaan puhuu ensinnäkin rikoksen laatu eli se, että syytteessä on kyse B:hen kohdistetusta henkisestä väkivallasta. Toiseksi itsenäistä kieltäytymisoikeutta vastaan puhuu se, että B on esitutkinnassa kertonut avoimesti kokemastaan henkisestä väkivallasta. Kolmanneksi itsenäistä kieltäytymisoikeutta vastaan puhuu se, ettei B ole kyennyt tarkemmin konkretisoimaan, miksi hän haluaa käyttää kieltäytymisoikeuttaan käräjäoikeudessa.
- B:n kieltäytymisoikeuden puolesta puhuu vähäisessä määrin se, että A ja B asuvat edelleen yhdessä. Yhdessä asuminen on toisaalta voinut mahdollistaa henkisen väkivallan jatkumisen ja B:n tahtoon vaikuttaminen.
- Arvioinnissa voidaan huomioida, ettei A:n ole väitetty kohdistaneen B:hen fyysistä väkivaltaa. A:tä ei ole myöskään aikaisemmin tuomittu B:hen kohdistuneista rikoksista. Vaikka nämä seikat puoltavat vähäisessä määrin sitä, että B on voinut itse päättää kieltäytymisoikeuden käyttämisestä, niille ei tule antaa olennaista painoarvoa.
- Kokonaisarvioinnin nojalla on perusteltua katsoa, että B:n kieltäytymisoikeuden murtamisen puolesta puhuvat seikat ovat vahvempia kuin murtamista vastaan puhuvat seikat. Pelkästään se, että A:n on väitetty kohdistaneen B:hen pitkäkestoista henkistä väkivaltaa johtaa epäilemään B:n mahdollisuutta päättää itsenäisesti vaitiolo-oikeutensa käyttämisestä. Kun lisäksi huomioidaan, että vaitiolo-oikeuden murtamiseksi asetettu syytä epäillä -kynnys on alhainen, estettä B:n kieltäytymisoikeuden murtamiselle ei ole.
- Johtopäätös on, että käräjäoikeus voi murtaa B:n kieltäytymisoikeuden ja ottaa huomioon B:n esitutkintakertomuksen.